

Тетяна Анатоліївна САМАРІЧЕВА,
старший викладач кафедри менеджменту,
фінансів, банківської справи та страхування
Хмельницького університету управління та права,
Samaricheva@ukr.net

УДК 336.226.322

ПОДАТКОВЕ НАВАНТАЖЕННЯ З ПДВ МОЛОКОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ: РОЗПОДІЛ ТА КОМПЕНСАЦІЙНИЙ ЕФЕКТ

Означено суть податкового навантаження з податку на додану вартість (ПДВ). Охарактеризовано основні підходи до розрахунку податкового навантаження з ПДВ. Наведено структуру виробництва продукції молокопереробних підприємств у перерахунку на молоко. Використано макроекономічні моделі для визначення розподілу податкового зобов'язання та податкового тягара з ПДВ між виробниками та споживачами основних видів молокопродуктів. Розраховано еластичність попиту на продукцію молокопереробних підприємств. Встановлено, що попит на такому ринку є нееластичним за ціною. Проаналізовано за допомогою моделі AD-AS, методу ДМХ та методу Хікса надмірний податковий тягар з ПДВ та його розподіл на основних ринках молокопродуктів, а саме: молока рідкого обробленого, масла вершкового, сиру свіжого неферментованого та кисломолочної продукції. Визначено, що на ринку молока рідкого обробленого податкове навантаження з ПДВ більшою мірою перекладається на виробника, оскільки пропозиція більш нееластична за ціною ніж попит. Встановлено, що розподіл податкового тягара між виробниками та споживачами на товарному ринку залежить не лише від еластичності попиту, але й від еластичності пропозиції. Здійснено порівняння причинно-наслідкового взаємозв'язку обсягу про-

дажу продукції та втрати ефективності ПДВ для суспільства. Виявлено компенсаційний ефект оподаткування доданої вартості, основним чином за рахунок бюджетного відшкодування податкового кредиту з ПДВ. Обчислено податкове навантаження та надмірний тягар з податку на додану вартість на мікрорівні на товарному ринку масла вершкового. Зіставлено частку податкового навантаження з ПДВ, що перекладається на молокопереробне підприємство, розрахованого графічним методом у моделі AD-AS на ринку масла вершкового у загальній сумі податку, що підлягає сплаті до бюджету та частки коштів отриманих від продажу масла вершкового у виручці підприємства. Здійснено оцінку впливу податку на додану вартість на результативні показники діяльності молокопереробного підприємства за такими коефіцієнтами, як: місткість ПДВ у доданій вартості, місткість ПДВ у виручці, або ефективна ставка податку, місткість ПДВ у чистому прибутку та еластичність ПДВ за чистим доходом від реалізації. Запропоновано перспективи зменшення податкового тягара з ПДВ на ринку молокопродуктів, в основному за рахунок зменшення ставки податку.

Ключові слова: податок на додану вартість, податкове навантаження з ПДВ, компенсаційний ефект ПДВ.

Для забезпечення сталого розвитку економіки держава застосовує різні інструменти регулювання, зокрема фіскальні, а саме: застосування певного податку, диференціація його ставок, надання чи скасування пільг чи преференцій по ньому. На скільки такий вплив є доцільним та виправданим для окремої галузі промисловості, можна оцінити за допомогою аналізу рівня податкового навантаження на підприємство того чи іншого податку. Якщо ж розглядати регулюючу дію податку на додану вартість, то слід враховувати, що платниками непрямих податків є кінцеві споживачі продукції, а відтак і податкове навантаження з цього податку розподіляється між виробником продукції та її споживачем. Тому проблема його розподілу є вкрай актуальною в розрізі досягнення оптимального співвідношення між купівельною спроможністю громадян, податковим тиском на суб'єктів господарювання та надходженнями до бюджету. Враховуючи зазначене, для аналізу впливу такої політики на розвиток молокопереробної промисловості доцільно провести оцінку податкового навантаження з ПДВ як на макрорівні, так і на рівні підприємства.

Проблеми впливу податків на економіку країни у своїх працях досліджували такі вітчизняні науковці, як: В. Л. Андрущенко [1], Ю. Б. Іванов [2], Н. П. Прокопенко [3], В. П. Синчак [4], А. М. Соколовська [5]. Незважаючи на це, поряд із існуючими змістовними напрацюваннями у цьому напрямку, залишається недостатньо дослідженою

проблема податкового навантаження з податку на додану вартість на виробників та споживачів готової продукції, його розподіл та можлива компенсація.

Метою статті є дослідження податкового навантаження з ПДВ на молокопереробні підприємства, його розподілу між виробниками та споживачами молочної продукції, особливостей компенсаційної дії податку на додану вартість та обґрунтування оптимальної його ставки.

Податкові надходження до Державного бюджету України в 2016 році забезпечили 82 % державних фінансів, а податок на додану вартість у їх складі — 37 % [6, с. 33]. При цьому збільшення податкового навантаження вище за певний рівень може стати причиною зниження податкових надходжень, головним чином, через підвищення тінізації економіки. Водночас занадто низький рівень податкового навантаження не дозволяє державі повноцінно виконувати свої функції, саме тому основним завданням фіскальної політики держави є пошук оптимальної норми оподаткування. Прикладом такого підходу є ідея американського економіста А. Лаффера, який графічно поєднав взаємодію ставки податку та податкових доходів бюджету та обґрунтував, що не завжди збільшення норми оподаткування веде до збільшення надходжень до бюджету, адже якщо рівень податкового навантаження перевищує оптимальний, то платники податків будуть зацікавлені ухилитись від їх оплати.

Більшість науковців дотримуються думки, що податкове навантаження це якісний показник податкової системи держави, який відображає її вплив на результати діяльності суб'єктів господарювання та розраховується як відношення податкових платежів до певного результативного показника, наприклад: ВВП, виручки, чистого прибутку тощо. Тобто виражають його суть через трактування методики його розрахунку.

Так, професор Ю. Б. Іванов вказує, що податкове навантаження — це показник, що характеризує частку нарахованих податків і зборів, які платник має оплатити для поповнення дохідної частини бюджету [2, с. 151].

Водночас В. А. Андрущенко визначає податкове навантаження як відношення податкових надходжень до бюджету та ВВП [1, с. 94]. Узагальнюючи зазначене, очевидно, що цей показник показує частку податків у певному макроекономічному показнику, при визначенні його впливу на економіку держави та у певному результативному показнику підприємства, при дослідженні його впливу на галузь чи суб'єкт господарювання.

Впродовж зазначеному для визначення податкового навантаження на рівні держави Н. П. Прокопенко пропонує використовувати, як і в розвинених країнах, коефіцієнт еластичності податків [3, с. 100]:

$$E = \frac{X_0 / X}{Y_0 / Y}; \quad (1)$$

де E — коефіцієнт еластичності податків;
 X — початковий рівень податкових надходжень;
 X_0 — приріст податкових надходжень;
 Y — початковий рівень чинника, що визначається (ВВП, обсяг реалізованої продукції);
 Y_0 — приріст чинника, що аналізується.

Проте слід відзначити, що такий показник можна застосовувати для аналізу податкового навантаження і на мікрорівні, використовуючи дані оплачених податків підприємством та виручки чи прибутку, а якщо порівняти зміну податкових надходжень з певного податку із зміною відповідного чинника обраного для аналізу, то можна судити про рівень податкового навантаження окремого податку. Тому такий показник можна вважати універсальним для дослідження оптимальності податкового навантаження.

У той же час А. М. Соколовська пропонує визначати рівень податкового навантаження на споживання за допомогою розрахунку ефективною податковою ставкою, яку можна розрахувати як відношення податкових надходжень (за даними статистики державних фінансів) до податкової бази, а саме кінцевих споживчих витрат, визначених за інформацією системи національних рахунків (СНР) [5, с. 66]. Розрахунок такого показника дає змогу визначати не номінальне, а реальне податкове навантаження, без врахування можливості перекладання податку із одних платників на інших.

Досліджуючи особливості податкового навантаження в соціально-економічному розвитку, В. П. Синчак визначає фінансове навантаження як «фіскальний показник, що показує сукупний вплив податків і зборів на їх платників чи їхню групу або економіку країни загалом і характеризує ефект державного регулювання економіки за допомогою податкових механізмів» [4, с. 28].

З вищенаведеного слідує, що в науковців не склалось єдиного підходу до розрахунку податкового навантаження як на макро-, так і на мікрорівні, а показник податкового навантаження з податку на додану вартість найчастіше розглядають у складі податкового навантаження на споживання та як відношення податкових надходжень від ПДВ до податкової бази (доданої вартості).

Крім згаданих методів розрахунку податкових коефіцієнтів, ефективних та середніх ставок податку, податкомісткості, в теорії оптимального оподаткування існують методи розрахунку податкового навантаження на споживання, його розподілу, визначення надмірного податкового тягаря та компенсаційного ефекту. До них належать метод Дюпуі — Маршалла — Харбергера (метод ДМХ) та метод Хікса,

які слід використати для дослідження податкового навантаження та надмірного податкового тягара з ПДВ молокопереробних підприємств на макроринку.

Як відомо, молочна продукція забезпечує населення країни необхідними продуктами життєдіяльності, а відтак — і продовольчу безпеку держави. У структурі її виробництва найбільшу частку складають масло вершкове, молоко рідке оброблене, кисломолочна продукція, сири жирні, продукти кисломолочні (рис. 1). Тому аналіз податкового навантаження та податкового тягара з ПДВ на споживання молочної продукції проведемо за даними попиту, пропозиції та середніх цін, які сформувались на таких окремих ринках молокопродуктів.

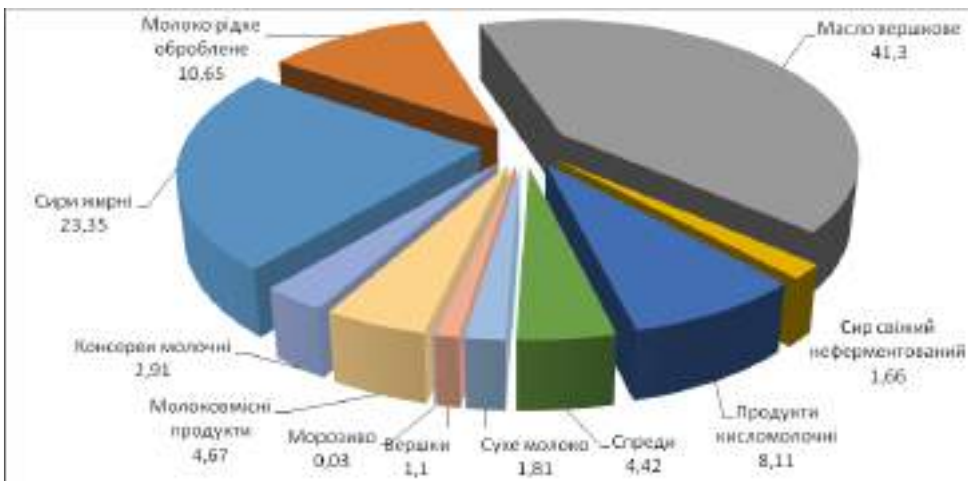

Рис. 1. Структура виробництва молочної продукції в 2015 р. (у перерахунку на молоко), %

Примітка: складено автором за даними [7, с. 15].

Враховуючи, що розподіл податкового навантаження з ПДВ між виробником продукції та її споживачем здійснюється під впливом еластичності попиту, то його аналіз слід здійснювати враховуючи, еластичність попиту, яка характерна для кожного ринку. При цьому за методом ДМХ надмірний податковий тягар можна виміряти за допомогою формули (2):

$$T_{incidence} = \frac{1}{2} \cdot \varepsilon \cdot t^2 \cdot P_0 \cdot X_0 \quad (2)$$

де $T_{incidence}$ — надмірний податковий тягар, ε — еластичність попиту за ціною, t — ставка податку, P_0 — початкова ціна без податку, X_0 — кількість товару, що користується попитом за умови P_0 .

Для здійснення графічного аналізу розподілу податкового навантаження між виробниками та споживачами молочної продукції та ви-

значення надмірного податкового тягара з ПДВ розраховуємо відсоткові зміни цін, обсягів попиту та обсягів пропозиції, еластичності попиту (табл. 1).

Таблиця 1

Розрахункові дані для оцінки податкового навантаження та надмірного податкового тягара з ПДВ на окремих ринках молочної продукції

Вид продукції	Ціна, грн/кг		$\Delta P, \%$	Виробництво, тис. т		$\Delta S, \%$	Реалізація, тис. т		$\Delta D, \%$	e	$T_{incidence}^{млн}$ грн
	2013	2015		2013	2015		2013	2015			
Молоко рідке оброблене	58,3	81,0	38,8	972,0	970,0	-0,2	685,5	531,8	-22,4	-0,6	937,0
Масло вершкове	45,1	57,1	26,6	94,3	102,0	8,2	86,9	83,8	-3,6	-0,1	22,3
Сир свіжий неферментований	27,7	38,6	39,6	83,7	67,8	-19,0	81,6	55,0	-32,6	-0,8	69,7
Продукти кисломолочні	10,7	15,0	39,6	522,0	426,0	-18,4	478,9	350,0	-26,9	-0,7	137,5

Примітка: складено автором.

Відповідно до проведених розрахунків (табл. 1) встановлено, що попит за ціною на різні види молочної продукції нееластичний, оскільки його значення менше за 1, проте дещо відрізняється. Так, еластичність попиту на сир свіжий неферментований та на продукти кисломолочні становить 0,8 та 0,7 відповідно, значення яких наближені до одиничної еластичності та майже абсолютно нееластичним є попит на масло вершкове (0,1). Згідно з формулою (2) розраховано податковий тягар з ПДВ та встановлено, що його найбільше значення утворюється на ринку молока (937 млн грн) та найменше — на ринку масла вершкового (22,3 млн грн). Це можна пояснити обсягами реалізації продукції, адже, як видно з даних таблиці, чим більший обсяг продажу продукції, тим більше утворюється надмірного податкового тягара. Частка ж податкового тягара у виручці молочної продукції коливається в межах 2–3 %.

На рис. 2–5 продемонстровано розподіл податкового навантаження між виробниками та споживачами молочної продукції, а також утворення та розподіл надмірного податкового тягара або втра-

ту ефективності податку. Слід відзначити, що на такий розподіл впливає як еластичність попиту за ціною, так і еластичність пропозиції. Так, на ринку молока рідкого обробленого еластичність попиту складає 0,6, а еластичність пропозиції — 0,005, тобто крива AS на графіку (рис. 2) є вертикальною лінією, і відповідно податкове навантаження та податковий тягар з ПДВ більшою мірою перекладається на виробника. Протилежна ситуація виникає на ринку масла вершкового (рис 3), коли еластичність попиту за ціною дорівнює 0,1, а кут нахилу кривої AD складає 85°. Пропозиція щодо ціни також нееластична (0,3), проте більша частина податку все ж перекладається на споживача.

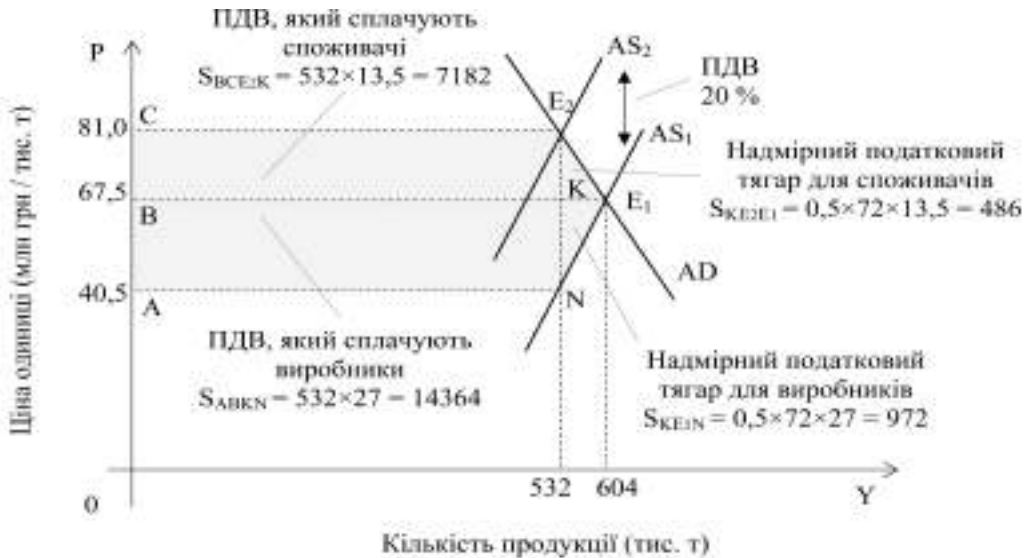

Рис. 2. Розподіл податкового навантаження з ПДВ між виробниками та споживачами на ринку молока рідкого обробленого в 2015 р.

Примітка: складено автором.

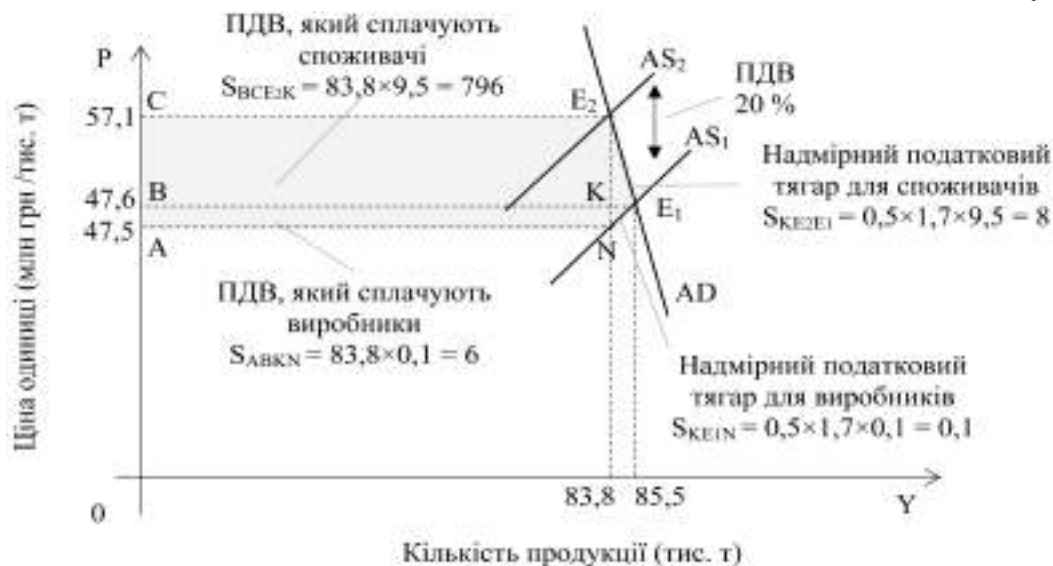

Рис. 3. Розподіл податкового навантаження з ПДВ між виробниками та споживачами на ринку масла вершкового в 2015 р.

Примітка: складено автором.

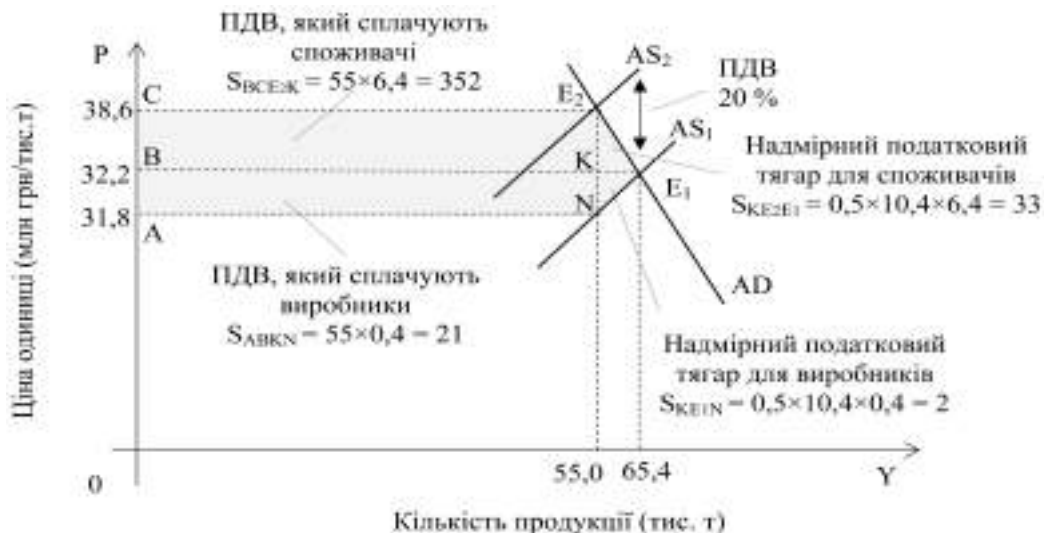

Рис. 4. Розподіл податкового навантаження з ПДВ між виробниками та споживачами на ринку сиру свіжого неферментованого в 2015 р.

Примітка: складено автором.

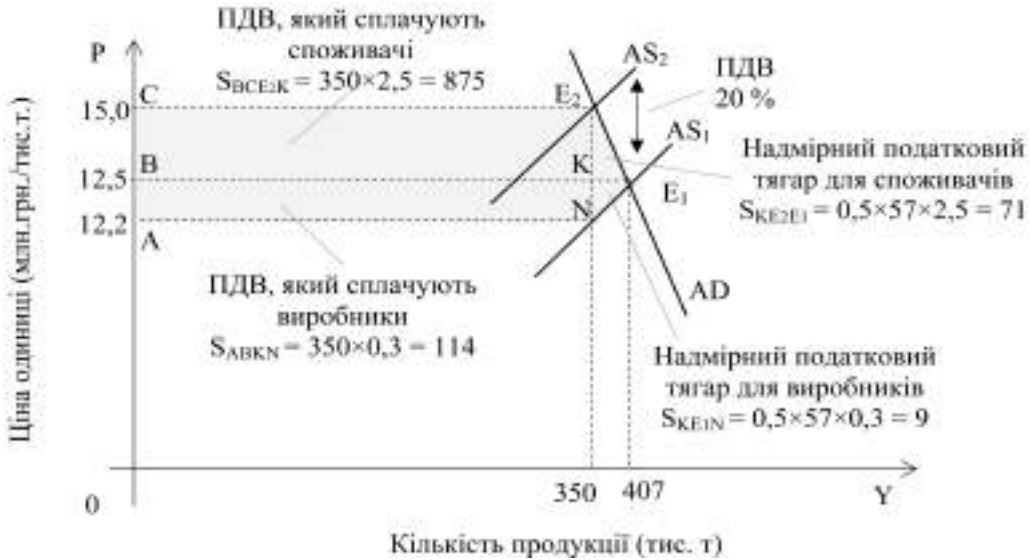

Рис. 5. Розподіл податкового навантаження з ПДВ між виробниками та споживачами на ринку продукції кисломолочної в 2015 р.

Примітка: складено автором.

Так само і на ринках сиру свіжого неферментованого (рис. 4) та кисломолочної продукції (рис. 5), податок, який необхідно сплатити до бюджету, та відповідно податковий тягар більшою мірою перекладаються на споживача такої продукції, що суперечить принципу рівномірного розподілу податкового навантаження між економічними суб'єктами.

Варто зазначити, що держава, здійснюючи фіскальну політику в обмін на отримані податки та збори від платників компенсує негативний вплив на їх функціонування за рахунок фінансування певних суспільних благ. Компенсаційним ефектом є всі вигоди, які приносять державні видатки, що фінансуються зі сплачених податків [8, с. 318]. Вважається, що коли сплачені податки перевищують отримані вигоди від держави, то тоді виникає втрата ефективності податку та надмірний податковий тягар.

Слід відзначити, що при оподаткуванні доданої вартості компенсаційним ефектом для суб'єктів господарювання можна вважати не лише відшкодовані суми податкового кредиту з ПДВ, а й можливість віднести частину витрат від закупівлі до податкового кредиту та зменшити суму, яку необхідно перерахувати до бюджету на величину сформованого податкового кредиту.

Вимірювання податкового тягара з урахуванням компенсаційного ефекту передбачає побудову кривих компенсованого попиту. Цей метод має назву методу Хікса, відповідно до якого обчислена величи-

на надлишкового податкового тягара завжди менша, ніж за методом ДМХ (рис. 6).

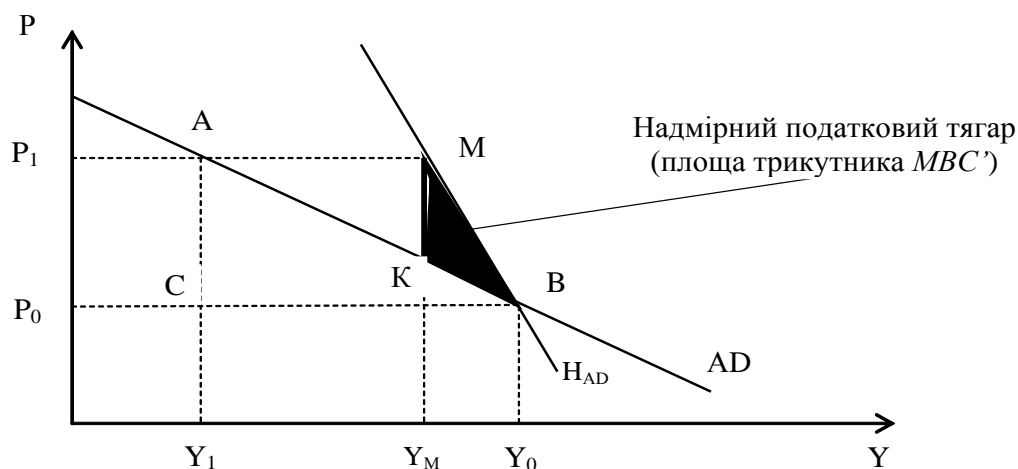

Рис. 6. Вимірювання надмірного податкового тягара на основі компенсуючого ефекту

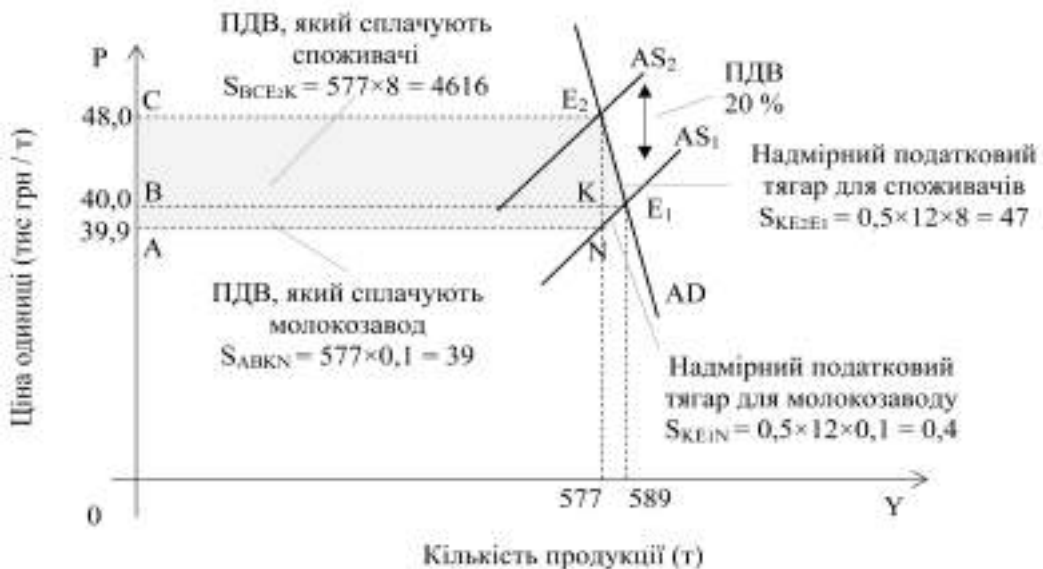
Джерело: [8].

На графіку відображено підвищення ціни з P_0 до P_1 на 20 %, що спричинено введенням ПДВ та одночасно зумовлює зменшення обсягу попиту з Y_0 до Y_1 . Але разом із підвищенням ціни, що спричинено введенням податку, споживач може отримати певну грошову компенсацію, яка відшкодовує такий негативний вплив. Крива компенсаційного попиту ($H_D H_D'$) відображає зміни обсягу звичайного попиту внаслідок компенсаційного ефекту. При цьому, якщо молокопереробні підприємства виробляють певну частку продукції для власного споживання, то така крива компенсаційного попиту відобразить вплив формування податкового кредиту ПДВ на криву попиту AD. Згідно з методом Хікса надмірний податковий тягар дорівнює площі трикутника MBK, а за методом ДМХ — трикутника ABC.

Для дослідження впливу ПДВ на діяльність окремого молокопереробного підприємства проаналізуємо виробництво, реалізацію та ціну на його товар на прикладі масла вершкового, оскільки цей суб'єкт господарювання найбільшу частку виручки (58 %) отримує саме за рахунок продажу цієї продукції. За проведеними розрахунками встановлено, що еластичність попиту за ціною складає 0,1, а еластичність пропозиції — 0,3. При цьому зазначимо, що як попит, так і пропозиція на масло вершкове, що виготовляє маслозавод, є нееластичними за ціною та дорівнюють відповідним значенням цих показників на макроринку. Податковий тягар з оподаткування ПДВ молокопереробного підприємства з реалізації масла вершкового, розрахований за методом ДМХ (за формулою (2)), склав 133 тис. грн.

На рис. 7 проілюстровано процес розподілу навантаження по податку та втрату його ефективності. Примітним є те, що більша частка ПДВ перекладається все ж таки на споживачів відповідної продукції, що логічно, оскільки така продукція належить до товарів першої необхідності. Крім того, якщо порівняти суму нарахованого податку, що підлягає сплаті до бюджету, та суму податку, що сплачують споживачі, та молокопереробне підприємство, що розраховано за допомогою графічного методу в моделі AD-AS, то частка останнього становить 58 % в загальній сумі нарахованого податку до оплати, яка рівна частці коштів отриманих за реалізацію цієї продукції у виручці підприємства. Це підтверджує доцільність та адекватність застосування такого інструментарію для оцінки податкового навантаження з ПДВ як на макро-, так і на мікрорівні.

Примітка: складено автором.

Впродовж проведеного аналізу доцільно розрахувати місце ПДВ у результативних показниках підприємства (доданій вартості, виручці, чистому прибутку) (табл 2).

Таблиця 2

Вплив ПДВ на результативні показники діяльності молокопереробного підприємства

№ з/п	Показник	Роки		
		2014	2015	2016
1.	Місткість ПДВ у доданій вартості	0,63	0,40	0,34
2.	Місткість ПДВ у виручці (ефективна ставка податку)	0,16	0,17	0,17
3.	Місткість ПДВ у чистому прибутку	11,54	6,91	1,12
4.	Еластичність ПДВ за чистим доходом від реалізації	0,83	0,82	0,92

Примітка: складено автором.

Відповідно до розрахунків, наведених у таблиці, можна констатувати, що у 2015 р. коефіцієнт місткості ПДВ у доданій вартості становив 0,34, у виручці — 0,17, в чистому прибутку — 1,12. Тенденція зменшення показника місткості податку в доданій вартості (від 0,63 до 0,34) та у чистому прибутку (від 11,54 до 1,12) є позитивною, оскільки навантаження по цьому податку зменшується на суб'єкт господарювання. Відповідно до показника еластичності ПДВ за виручкою, можна зробити висновок, що сума нарахованого податку, яка підлягає сплаті до бюджету, змінюється пропорційно зміні виручки, оскільки його значення майже дорівнює 1.

Виходячи із наведеного вище, вважаємо, що для зменшення податкового навантаження та надмірного податкового тягаря, який переважно перекладається на споживачів продукції молокопереробних підприємств, доцільно дослідити залежність між зміною ставки ПДВ і податковими надходженнями до бюджету з цього податку та визначити оптимальну його ставку.

Таким чином, встановлено, що податкове навантаження з податку на додану вартість — це відносний показник, який відображає вплив ПДВ на виробників, споживачів та стан розвитку ринку молокопродуктів загалом. Оскільки еластичність попиту за ціною на цьому ринку менше 1, більша частка податкового навантаження перекладається на споживачів цієї продукції, а саме втрата ефективності для суспільства з податку на ринку молока рідкого обробленого становить 937 млн грн, масла вершкового — 22,3 млн грн, сиру свіжого неферментованого — 69,7 млн грн, продуктів кисломолочних — 137,5 млн грн, що впливає на купівельну спроможність споживачів цієї продукції та достатнє забезпечення умов їх життєдіяльності. Тому, з метою оптимізації цього впливу, фіскальна політика держави повинна бути

спрямована на пошук напрямів зменшення негативного впливу ПДВ, одним із них є регулювання ставки податку.

Список використаних джерел

1. Податкові важелі та стимули розвитку господарських систем (теоретичні засади та практика використання) / за заг. ред. В. Л. Андрущенко, В. М. Мельника. Ірпінь : Національний університет ДПС України, 2006. 210 с.
2. Проблема розвитку податкової політики та оподаткування / за заг. ред. Ю. Б. Іванова. Х. : ІНЖЕК, 2007. 448 с.
3. Прокопенко Н. С. Податкове регулювання агропромислового виробництва. К. : ННЦ ІАЕ, 2009. 316 с.
4. Синчак В. П. Податковий тягар як фіскальний показник впливу на соціально-економічний розвиток // Статистична оцінка соціально-економічного розвитку : зб. текстів доповідей за матеріалами XVII Всеукраїнської наук.-практ. конф., 26 травня 2017 р. Хмельницький : Хмельницький університет управління та права, 2017. С. 27-29.
5. Соколовська А. М. Методологічні та методичні аспекти визначення податкового навантаження на працю, капітал і споживання // Фінанси України. 2008. № 1. С. 65-76.
6. Бюджетний моніторинг: Аналіз виконання бюджету за 2016 рік / [Зубенко В. В., Самчинська І. В., Рудик А. Ю. та ін.] ; ІБСЕД, Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи (ЗМФІ-II) впровадження», USAID. К., 2017. 92 с. URL : <https://goo.gl/Bz79Wq>.
7. Виробництво молочної продукції // Вісник молочників. 2016. № 1 (49). URL : <https://goo.gl/TYYbvg>.
8. Куценко Т. Ф. Бюджетно-податкова політика. К. : КНЕУ, 2005. 508 с.

*Рекомендовано до друку кафедрою менеджменту, фінансів,
банківської справи та страхування
Хмельницького університету управління та права
(протокол № 15 від 30 травня 2017 року)*

Надійшла до редакції 10.06.2017

Самаричева Т. А. Налоговая нагрузка по НДС молокоперерабатывающих предприятий: распределение и компенсационный эффект

Отмечено суть налоговой нагрузки по налогу на добавленную стоимость (НДС). Охарактеризованы основные подходы к расчету налоговой нагрузки по НДС. Приведена структура производства продукции молокоперерабатывающих предприятий в пересчете на молоко. Используются макроэкономические модели для определения распределения налогового обязательства и налогового бремени по НДС между производителями и потребителями основных видов молокопродуктов. Рассчитана эластичность спроса на продукцию молокоперерабатывающих предприятий. Установлено, что спрос на данном рынке является неэластичным по цене. Проанализированы с помощью модели AD-AS, метода ДМВ и метода Хикса чрезмерное налоговое бремя с НДС и его распределение на основных рынках молокопродуктов, а именно: молока жидкого обработанного, масла сливочного, сыра свежего неферментированного и кисломолочной продукции. Проведено сравнение причинно-следственной взаимосвязи объема продаж продукции и потери эффективности НДС для общества. Выявлено компенсационный эффект налогообложения добавленной стоимости, основным образом за счет бюджетного возмещения налогового кредита по НДС. Вычислено налоговую нагрузку и чрезмерное бремя по налогу на добавленную стоимость на микроуровне на товарном рынке сливочного масла. Сопоставлена доля налоговой нагрузки по НДС молокоперерабатывающего предприятия, рассчитанного графическим методом в модели AD-AS на рынке масла сливочного в общей сумме налога, подлежащего уплате в бюджет и доли средств, полученных от продажи масла сливочного в выручке предприятия. Осуществлена оценка влияния налога на добавленную стоимость на результативные показатели деятельности молокоперерабатывающего предприятия по следующим коэффициентам, как: емкость НДС в добавленной стоимости, емкость НДС в выручке, или эффективная ставка налога, емкость НДС в чистой прибыли и эластичность НДС по чистому доходу от реализации. Предложено перспективы уменьшения налогового бремени по НДС на рынке молокопродуктов, в основном за счет уменьшения ставки налога.

Ключевые слова: налог на добавленную стоимость, налоговая нагрузка по НДС, компенсационный эффект НДС.

Samaricheva, T. A. The Tax Burden from the VAT Milk Processing Plants, Distribution and Compensation Effect

The essence of the tax burden on value added tax (VAT) is indicated. The main approaches to calculating tax burden with VAT are described. The structure of production of dairy processing enterprises in terms of milk is presented. Macroeconomic models were used to determine the distribution of tax liability and the VAT burden between producers and consumers of major types of dairy products. Elasticity of demand for dairy products is calculated. It is established that demand in this market is inelastic at the price. The AD-AS model, the DMX method and the Hicks method have analyzed the excess VAT tax burden and its distribution on the main markets of dairy products, namely: processed liquid milk, cream butter, cheese, fresh unfermented and dairy products. It is determined that in the market of milk, the processed tax load with VAT is transferred more to the producer because the supply is more inelastic at a price than demand. It was established that the distribution of the tax burden between producers and consumers in the commodity market depends not only on the elasticity of demand, but also on the elasticity of the offer. The comparison of the causal relationship between the volume of sales of products and the loss of the effectiveness of VAT for society is made. The compensatory effect of value added taxation was found, mainly due to the budget reimbursement of a tax credit with VAT. The tax burden and the excessive burden of value added tax at the micro level in the market of butter market are calculated. The share of the tax burden with VAT translated into a dairy enterprise calculated by the graphic method in the model AD-AS in the market of butter market in the total amount of tax payable to the budget and the share of proceeds from sales of butter in the company's proceeds. The estimation of the impact of the value added tax on the performance indicators of the dairy enterprise is estimated on the basis of such factors as: the value added VAT, the capacity of VAT in the proceeds, or the effective tax rate, the capacity of VAT in net profit and the elasticity of VAT on net sales from sales. The prospects for reducing the tax burden with VAT on the dairy product market are proposed, mainly due to the reduction of the tax rate.

Keywords: value added tax, the tax burden of the VAT, the VAT compensation effect.

